

Els masos abandonats formen part dels paisatges que s'observen des dels diversos camins de muntanya de les comarques de l'interior. A la imatge, mas d'en Roda i camí d'accés. La Tinença de Benifassà (Baix Maestrat).

ELS CAMINS DE MUNTANYA

UN PATRIMONI QUE CAL CONSERVAR

Rafael Cebrián Gimeno

El disseny dels camins respon a les activitats humanes en el treball, en les relacions econòmiques i afectives; uneixen llocs, gents i cultures. La mil·lenària xarxa de camins teixida per les societats preindustrials jerarquitzada i estructura els territoris i revela les claus d'interpretació dels paisatges, naturals o antropitzats, dotant de significat la vinculació de l'home a la terra. Com a trama articular dels territoris transformats en espais productius, el seu immens patrimoni no pot ser interpretat com un fet aïllat, sinó constituït d'un context d'interrelació economicosocial ancestral. Per aquest significat de memòria històrica i cultural, els camins, fins i tot els més humils, són equiparables a altres vestigis del passat que han rebut una major consideració conservadora.

La intrincada diversitat orogràfica de les terres valencianes ens allunya del tòpic generalitzat d'una comunitat plana i hortolana, imatge certa, d'enorme força paisatgística i històrica, però no excloent de la realitat d'un país menys idíl·lic en què predominen les muntanyes. El medi físic ha condicionat les vies de comunicació en les nostres muntanyes des de la prehistòria i ha forçat una xarxa de camins adaptada a les asprors d'un medi hostil; camins majoritàriament de ferradura, per al pas d'homes i cavalleries i, quan no, sendes suspeses en el vertigen de terrasses penjades en el congost dels barrancs; camins guanyats a l'impossible, a la roca i al cingle, i que, contemplats des dels cims, transmeten en la màgia estètica de la seua empremta la memòria de societats diferents amb vides i sentiments que ara provarem d'interpretar.

La crisi de les societats agropecuàries tradicionals i la revolució sense precedents de les comunicacions han deixat inermes i en tràngol de desaparèixer la vasta trama viària teixida durant segles en les nostres muntanyes.

L'abandó de grans extensions d'ús agrícola i ramader comporta la pèrdua dels camins de servei, oblidats en territoris improductius, cegats pel matoll, malmesos per l'erosió, privats de feines de manteniment o grosserament suplantats per pistes de dubtosa justificació.

Els camins són el suport físic de l'excursionisme i del senderisme, un moviment cívic d'espectacular desenvolupament que mou milions de practicants arreu d'Europa.

El senderisme, inspirat en l'ideari excursionista de diàleg pausat amb la naturalesa i com a mitjà més respectuós d'accedir als fràgils espais naturals i culturals, ha estat el motor de recuperació de milers de quilòmetres de sendes, una iniciativa ben feliç en increment constant que rescata progressivament de la pèrdua irremissible un valuós llegat i l'incorpora socialment com a bé d'ús públic. D'altra banda, el pas del caminant els conserva: es manté allò que s'utilitza. Els camins recuperen d'aquesta manera l'alè del passat, però ja no són els de les fatigues i renúncies del treball, són els camins per a conèixer els paisatges recòndits i intimar amb l'etern missatge de la naturalesa. L'excursionisme, el descobri-

ment d'un país pas a pas, ha contribuït a revalorar i difondre els paisatges naturals i culturals, aportant l'estima de la pròpia identitat. El 1976, fa ara trenta anys, el Centre Excursionista de València acudia a la trobada amb el senderisme pioner català al tossal dels Tres Reis, muntanya en la Tinença de Benifassà compartida amb Aragó i Catalunya, i allí va assumir el compromís de portar per les terres valencianes la continuïtat de la gran ruta europea, el GR-7, amb què es va iniciar el senderisme en la nostra comunitat. ☺

Rafael Cebrián. Escriptor i guia de muntanya del Centre Excursionista de València.

«ELS CAMINS, FINS I TOT
ELS MÉS HUMILS,
SÓN EQUIPARABLES
A ALTRES VESTIGIS DEL
PASSAT QUE HAN REBUT
MAJOR CONSIDERACIÓ
CONSERVADORA»

Serra d'Espadà.

© J.M. Almerich

© J.M. Almerich